

Sp.

26. Tillaga til þingsályktunar

[14. mál]

um ráðstafanir til að greiða fyrir votheysverkun og öðrum heyverkunaraðferðum, sem að gagni mega komi í óþurrkum.

Flm.: Ágúst Þorvaldsson, Ásgeir Bjarnason, Páll Þorsteinsson, Gísli Guðmundsson, Karl Kristjánsson, Halldór Ásgrímsson, Eiríkur Þorsteinsson.

Alþingi ályktar að fela ríkisstjórninni að láta vinna að því í samráði við Bún- aðarfélag Íslands og tilraunaráð búfjárræktar, að tilraunir með votheysgerð og votheysfóðrun verði auknar svo og leiðbeiningarstarfsemi á þessu sviði; enn fremur að stuðla, eftir því sem við verður komið, að útbreiðslu annarra heyverkunaraðferða, er að gagni mega komi í óþurrkum.

Greinargerð.

Tjón það, sem orðið hefur af völdum óþurrka í ýmsum sveitum á norðan- og austanverðu landinu s. l. sumar, hefur enn á ný vakið þjóðina til umhugsunar um það öryggisleysi, sem landbúnaðurinn á við að stríða í sambandi við fóðuröflun handa bústofninum.

Rétt þykir að fela ríkisstjórninni að beita sér fyrir því, að aukin verði tilrauna- og leiðbeiningastarfsemi í því skyni að stuðla að útbreiðslu heyverkunaraðferða, sem að gagni mega koma í óþurrkum. Er þá einkum átt við votheysgerð. En gera má ráð fyrir, að fleiri aðferðir komi einnig til greina. Votheysgerðin er þó sú aðferð, sem telja má öruggasta, þegar mjög illa viðrar. Verkun og notkun votheys er samt talsverðum vandkvæðum bundin, sem síðar verður að vikið; og brýna nauðsyn ber til að ráða bót á þeim vandkvæðum eftir föngum.

Votheysgerð er ekki ný heyverkunaraðferð, þótt margt nýtt hafi verið tekið upp við framkvæmd hennar. Sagnir herma, að her Rómverja hafi notað vothey handa stríðsfákum sínum í herferðum og að votheysgeymslur hafi verið gerðar

við hervegi, þar sem leiðir hersins helzt lágu milli heimalands og setuliðs eða vígstöðva. En franskur maður, Auguste Goffert að nafni, hefur verið nefndur faðir nútíma votheysgerðar, og var það um 1870, sem kenningar hans um votheysgerð tóku að berast út um lönd Norðurálfu og víðar.

Hér á landi var byrjað á votheysgerð rétt eftir 1880. Árið 1883 hófu tveir landskunnir bændur votheysgerð samtímis og héldu henni síðan áfram mjög lengi. Það voru þeir Torfi Bjarnason skólastjóri í Ólafsdal og Eggert Finnsson á Meðalfelli í Kjós. Árið 1907 hóf Halldór Vilhjálmsson skólastjóri votheysgerð á Hvanneyri. Birti hann langa og ýtarlega ritgerð um reynslu sína í Búnaðarritinu 1916, en löngu áður höfðu Torfi í Ólafsdal (1884), Eggert á Meðalfelli (1902) o. fl. ritað um málið. Votheysgerð náði þá þegar á fyrsta og öðrum tug aldarinnar talsverðri útbreiðslu. Einnig var reynt að verka þara á sama hátt. Búnaðarfélag Íslands samdi við allmarga bændur hér og þar á landinu um að gera tilraunir og birti skýrslur þeirra í ritinu, t. d. 1912 og 1917. Síðan hefur öðru hverju komizt skriður á votheysgerðina, einkum eftir óþurrkasumur, og nýjungar á þessu sviði verið reyndar, svo sem sýruíblöndun, votheysturnar o. fl. Framlög til votheysgeymslu samkv. jarðræktarlögum hafa verið hækkuð í því skyni að stuðla að útbreiðslu hennar. Fróðir menn telja, að nú séu votheysgeymslur fyrir 12—15% af heyfeng landsmanna.

Mikið vantar til þess, að hægt sé að segja, að votheysgerðin hafi orðið það bjargráð fyrir bændastéttina, sem Eggert á Meðalfelli, Halldór á Hvanneyri o. fl. gerðu sér vonir um fyrir nokkrum áratugum. Til þess að svo mætti verða, þyrfti hún í rauninni að verða eins algeng og þurrkun, en því fer mjög fjarri, að svo sé. Í einstaka sveitum og á einstaka heimilum má þó segja, að hún hafi náð tilgangi sínum fyllilega, og mjög víða hefur hún orðið að góðu gagni. Ástæðurnar til þess, að þessi heyrverkunaræferð hefur enn ekki orðið það bjargráð, sem menn vonuðust eftir, eru einkum þær, að oft og tíðum hefur ekki tekizt að verka votheiyð svo vel sem vera þarf og að þess eru dæmi, að sauðfé hefur ekki þolað votheysgjöfina. Hafa bændur stundum misst fé af þessum sökum eða fjármissir verið rakinn til votheysgjafar. Hefur þá komið afturkiptur í votheysgerðina, þar sem talið var, að tjón hefði orðið af völdum hennar. Fæstir bændur eru svo efnum búnir, að þeir telji sig hafa ráð á áhættusömum tilraunum á þessu sviði eða öðrum.

Eins og kunnugt er, má telja, að aðallega sé um tvær aðferðir við votheysgerð að ræða. Önnur er sú að verka heiyð við 20—25 stiga hita, hin að verka það við 50—60 stiga hita. Kaldverkaða heiyð, ef svo mætti nefna það, hefur oft verið nefnt súrhey, hitt sæthey. Báðar þessar aðferðir hafa verið notaðar, með ýmsum afbrigðum, viljandi eða óviljandi. Votheysgeymslur hafa verið og eru með ýmsu móti, moldargryfjur, turnar og ýmislegt þar á milli. Aðstaða og vinnubrögð með mörgu móti. Oft gripið til votheysgerðar í skyndingu og flausturslega út úr neyð, þegar óþurrkar hafa gengið langan tíma. Votheiyð hefur því verið næsta misjafnt fóður og aðgæzla að sjálfsögðu misjöfn við notkun þess, svo sem vænta má, þar sem margir hafa gripið til votheysgerðar og votheysgjafar án þess að reynsla eða glöggar leiðbeiningar væru fyrir hendi. Þess er svo ekki að dyljast, að hjá mjög hirðu-sömum bændum með sémilegar votheyshlöður hefur, að því er virðist, stundum orðið tjón af votheysgjöf. Slíkt má helzt ekki koma fyrir, ef votheysgerðin á að ná tilgangi sínum sem almennt og öruggt bjargráð.

Bóndi, sem vill hefja votheysgerð, þarf margs að spyrja og búvísindi, byggð á íslenskri reynslu, þurfa að geta svarað. En aðalspurningarnar eru þessar: Hvernig á að koma í veg fyrir skemmdir í heiyinu? Hvað þarf að varast í sambandi við votheysgjöf? Er hægt að koma í veg fyrir, að fé veikist af heyskemmdum eða einhverju, sem er í fóðrinu? Og er hægt að lækna fé, sem veikist af gjöfinni? Að því þarf að vinna, að við þessum meginspurningum og ýmsum öðrum fáist svör, sem horið geti viðhlítandi árangur.

Að tilhlutan tilraunaráðs búfjárræktar voru nýjar tilraunir með votheysgerð og votheysfóðrun hafnar í sérstökum tilraunabúum árið 1955. Þessa tilraunastarf-

semi eða aðra þarf að efla, svo sem frekast er kostur. Og jafnskjótt sem tilraunirnar bera árangur, eða jafnvel fyrst á grundvelli þeirrar reynslu, sem fyrir hendi er, þarf að reka sérstaka leiðbeiningarstarfsemi fyrir bændur í þessum efnunum. Starfsmenn tilraunastöðvarinnar á Keldum munu einnig hafa áhuga fyrir þeirri hlið málsins, sem að þeim snýr, og þarf að styðja þá og styrkja til rannsókna.

Eitt af því, sem ganga þarf úr skugga um, er, hvort gera megi votheysgerð örugga með íblöndun efna í heyið og hvort það sé fjárhagslega framkvæmanlegt, t. d. með því að framleiða íblöndunarefni innanlands og draga þannig úr flutningskostnaði. Tilraunir með íblöndun hafa að visu verið gerðar hér á landi, en því fer fjarri, að úr því hafi enn verið skorið, hvaða möguleikar séu fyrir hendi í þessu efni.

Þá þarf einnig að athuga mjög vandlega, hvaða gerð votheysgeymslna hentar bezt og hvaða efni eru varanlegust í slíkar byggingar og ódýrust. Til þess að fá öruggar bendingar í þá átt þarf að rannsaka, hvernig reynzt hafi þær ýmsu gerðir votheysgryfja og turna, sem komið hefur verið upp í landinu, bæði að geymsluhæfni og endingu.

Í seinni tíð hafa margir bændur tekið upp súgþurrkun, og er enginn vafi á því, að sú heyverkunaraðferð hefur þegar orðið til stórmikils gagns, bæði til að flýta fyrir heyverkun og koma í veg fyrir hita í heyjum, enda þótt þessari aðferð verði naumlega við komið í verstu sumrum, nema blásið sé heitu lofti, sem eykur þurrkunarkostnaðinn til mikilla muna. Notkun þessarar heyverkunaraðferðar þarf að aukast á næstu árum. Og auðvitað er ekki loku fyrir það skotið, að enn eigi eftir að koma til sögunnar nýjar heyverkunaraðferðir, sem komið gætu að gagni hér á landi. Ber nauðsyn til að fylgjast vel með hvers konar nýjungum á þessu sviði, sem fram kunna að koma hér eða annars staðar.